

Instytut Pamięci Narodowej - Katowice

<https://katowice.ipn.gov.pl/pl3/aktualnosci/19203,Otwarcie-Centrum-Dokumentacji-Deportacji-Gornoslazakow-do-ZSRR-w-1945-roku-Radzi.html>
20.05.2024, 00:17

Otwarcie Centrum Dokumentacji Deportacji Górnoślązaków do ZSRR w 1945 roku - Radzionków, 14 lutego 2015

14 lutego 2015 r. w Radzionkowie, przy ul. Świętego Wojciecha 118, odbyło się uroczyste otwarcie Centrum Dokumentacji Deportacji Górnoślązaków do ZSRR w 1945 roku.

W sobotniej uroczystości w Radzionkowie wziął udział prezydent RP Bronisław Komorowski, który powiedział, że zakończenie II wojny światowej było nie tylko triumfem militarnym, ale też klęską wolności na Śląsku i w całej Polsce. Uczestniczący w otwarciu Centrum metropolita katowicki abp Wiktor Skworec wspominał, że wśród wywiezionych na Wschód był brat jego ojca. Marszałek woj. śląskiego Wojciech Saługa podkreślił, że wywózki z 1945 r. są jedną z najczarniejszych kart w historii regionu. Przypomniał, że obecny rok jest w województwie Rokiem Pamięci Ofiar Tragedii Górnośląskiej.

Jak powiedział dyrektor katowickiego oddziału IPN Andrzej Sznajder, do kwietnia 1945 r. z Górnego Śląska wywieziono co najmniej 30 tys. osób – górników, kolejarzy, hutników. Wśród deportowanych byli powstańcy śląscy, żołnierze kampanii wrześniowej, a także członkowie konspiracji antyhitlerowskiej. Według ostrożnych szacunków, jedna trzecia deportowanych pozostała na Wschodzie na zawsze. Pierwsi Górnoślązacy wrócili do domów latem 1945 r. Wielu z nich w krótkim czasie zmarło.

IPN od 15 lat prowadzi badania naukowe, poświęcone wywózkom, publikuje wspomnienia i organizuje wystawy. W dalszym ciągu tworzy imienną listę deportowanych. „To wszystko nie byłoby możliwe, gdyby nie cierpliwa pamięć mieszkańców Górnego Śląska” – podkreślił Sznajder.

Wystawa stała w Centrum Dokumentacji Deportacji Górnoślązaków do ZSRR w 1945 roku powstała w oparciu o wcześniejszą, stworzoną w 2003 r. przez Oddział Instytutu Pamięci

Narodowej w Katowicach. Ówczesna wystawa IPN, której wernisaż odbył się w Muzeum Górnośląskim w Bytomiu, była pierwszą muzealną prezentacją dotyczącą problemu wywózki ok. pięćdziesięciu tysięcy mieszkańców Górnego Śląska do pracy przymusowej w Związku Sowieckim w 1945 r. Ekspozycja ta miała wersję mobilną i w takiej formie pokazywana była w wielu miejscowościach regionu. Zarazem pojawił się concept, by znaleźć miejsce do jej stałej prezentacji. Wybór padł na nieczynny budynek stacji kolejowej w Radzionkowie. Zakupiły go władze miasta Radzionkowa, które, po dokonaniu generalnego remontu, przystąpiły w ścisłej współpracy merytorycznej z IPN do przygotowania wystawy poświęconej deportacjom. Powołały jednocześnie instytucję Centrum Dokumentacji Deportacji Górnoślązaków do ZSRR w 1945 roku. Pierwotny pomysł uległ daleko idącej modyfikacji – zamiast umieścić w Centrum przestarzałą już wystawę IPN, stworzono na bazie artefaktów, dokumentów, wyników badań historycznych zupełnie nową jakość, którą od strony plastycznej, muzealnej koordynował Robert Kwiatek wraz z Magdaleną Wojtyłą. Koordynatorem projektu wystawy był Mieczysław Koszka. Większość tekstów merytorycznych oraz selekcję materiału ikonograficznego przygotowali dr Dariusz Węgrzyn i Sebastian Rosenbaum z Oddziału IPN w Katowicach. Wystawa prezentuje tytułowe zagadnienie w sposób adekwatny do współczesnych metod muzealizacji, przy użyciu interaktywnych technik (symulacja podróży „krowiokiem” – wagonem bydłącym, którym wywożono na Wschód deportowanych, infokioski, mapping sowieckiego łagru, prezentacje filmowe i multimedialne). Jednocześnie pod względem informacyjnym przynosi podstawowe informacje o deportacjach do ZSRS, wedle obecnego stanu badań. Odwiedzający będą także mogli sprawdzić w specjalnej bazie dane personalne deportowanych (na początek ok. dziesięciu tys. osób z okręgu przemysłowego). Wystawie stałej towarzyszy katalog, wydany przez katowicki Oddział IPN, autorstwa dr. Dariusza Węgrzyna i Sebastiana Rosenbauma.

Centrum będzie dostępne dla zwiedzających od 23 lutego 2015 r.

Więcej informacji: <http://www.deportacje45.pl>

Fotorelacja: Michał Nolewajka